

# “Ara és reivindicada l'autenticitat perquè vivim en la societat de la superficialitat”

Entrevista amb la doctora Begoña Roman.

Professora de Filosofia de la Universitat de Barcelona.

- *“El postureo, abans dit esnobisme, és el desig de destacar, de reivindicar una originalitat que és artificial”.*
- *“Som més lliures que els nostres avis però ara podem ser esclaus de la seguretat”*
- *“No m'agradaria viure en un món en el qual tothom es comportes perfectament bé, perquè això podria ser símptoma d'Estat Policial”.*



La doctora Begoña Roman, professora de Filosofia de la Universitat de Barcelona, va impartir el passat dijous la conferència 'Autenticitat des de l'ètica' dintre del cicle 'L'Autenticitat' de l'IREL (Institut Superior de Ciències Religioses). Roman va defensar la recerca de l'autenticitat en contra d'una moral individualista, a la vegada que va fer una crida a recuperar “les grans tradicions i les grans causes”. En aquest sentit va criticar l'ara denominat ‘postureo’ i el va definir com a “desig de destacar, de voler reivindicar una originalitat artificial”. I va vincular la recerca de l'autenticitat “a una societat cada cop més frívola i superficial”. En relació a la proliferació de casos de corrupció va assegurar que “no crec que ara hi hagi més casos de corrupció sinó que ara es detecten més”. Roman també va reflexionar sobre la llibertat i va

destacar que tenim més llibertat que els nostres avis en “qüestions quotidianament importants però que al contrari podem esdevenir esclaus de la seguretat”. Unes noranta persones van acudir a la conferència que va tenir lloc al IEI. El cicle acabarà el pròxim 7 d'abril amb una conferència del teòleg i vicari general del Bisbat de Lleida, Ramon Prat.

Abans de la conferència vam poder parlar amb la doctora Begoña Roman.

**Pregunta. Com s'aborda l'autenticitat des de l'ètica?**

**Resposta.** A la conferència abordaré aquesta qüestió que té a veure amb l'autenticitat com a valor moral criticant un altre concepte d'autenticitat molt unit a l'esnobisme; i em baso en el llibre de Charles Taylor 'L'Ètica de l'Autenticitat' i de la mà de Charles Taylor reivindico que l'autenticitat és un valor moral, que no és ni individualista ni esnob i és una crida a recuperar les grans tradicions i les grans causes. Taylor fa una bona síntesi entre la filosofia moderna del segle XVIII i XIX i les problemàtiques de la multiculturalitat i la postsecularitat del món contemporani. Jo defenso que l'autenticitat és la fidelitat a si mateix, però un si mateix que sempre és relacional que no està dividit en cos i ànima a nivell intern ni està confrontat amb els altres individus i té una relació amb quelcom que està més enllà de si mateix que pot ser un ideal d'ecologia, de relació amb la natura o amb Déu. No hi ha una divisió ni intra, ni inter ni **trans**, és un individu que troba la seva pertinença sent coherent en si mateix i en horitzons de sentit que tenen a veure amb sentir-se recolzat i reconegut.

**P. Vivim en una societat cada vegada més pendent de l'ara denominat 'postureo' que de buscar l'autenticitat?**

**R.** El 'postureo' és allò que podem explicar com a esnobisme. El 'postureo' és aquest desig de destacar, de voler reivindicar una originalitat que és artificial, es reclama aquesta autenticitat perquè notem la seva mancança, notem una hiperproducció d'identitats totes elles reivindicant l'originalitat amb una homogeneïtat. És una reproducció en sèrie, artificiosa, poc creïble, mentre que el concepte d'autenticitat és fidelitat a un mateix, a ser d'una peça, a la solidesa, i això lliga amb aquestes interessants crítiques a la societat líquida. Darrere de la reivindicació d'autenticitat hi ha el desig que l'autenticitat requereix integritat, coherència, història compartida, i vivim en la societat de la superficialitat i frivolitat, per això es va reivindicant un concepte d'autenticitat que trobem a faltar.

**P. On podem trobar aquesta autenticitat?**

**R.** Jo vinc de la ètica i aquesta es dedica a fer protesta i fer propostes. Entre les propostes reivindico, de la mà de Charles Taylor les grans causes. Reivindico la continuïtat de la història, sabent-nos continuadors d'una tradició, això lliga amb les tradicions portadores de sentit com són les tradicions religioses. La primera proposta que faria és que ens sabem continuadors d'una tradició i no

trencant contínuament en tot, però una tradició que està viva, que no està d'esquena als canvis i a les novetats. En aquest sentit reivindico el sentit de pertinença d'una tradició, però reivindico també saber posar al dia la tradició i ser honest amb aquelles rèmores o llastres que venen com els tradicionalismes, en el sentit negatiu, hem de ser valents i saber-la tallar a temps, perquè a vegades no ens deixen créixer l'arbre perquè s'ha fet massa gros i no és àgil.

La segona proposta té a veure amb altres horitzons de sentit, religiosos i no religiosos. No només amb el diàleg interreligiós, sinó amb el diàleg amb altres horitzons de sentit que s'han incorporat des de la novetat, des de postures més agnòstiques o atees però igualment units en les grans causes de l'humanisme i d'un humanisme cívic malgrat que no sigui cristià.



**P. Estem ja en una societat postsecular que aparta el fet religiós de l'esfera pública?**

**R.** Tota la discussió sobre la laïcitat i el laïcisme, que aparca al fet religiós a l'àmbit de el privat, és per tant el laïcisme mal entès. Això ho hem vist en algunes polítiques franceses i en algunes maneres de fer política a Espanya. Si per postsecular s'entén com la no presència de l'autoritat religiosa en els afers públics en occident fa temps que vivim en una societat postsecular.

Però aquesta postsecularitat ha fet mal i crea ressentiment amb d'altres persones que no volen ser marginades, senses que això suposi que vulguem recuperar l'autoritat, el teocentrisme o en un poder teocràtic, com el que algunes cultures encara reivindiquen.

Posem com a exemple el cas d'Anglaterra, on la reina és la cap d'una religió. Però ha entès l'autocontenció en l'esfera pública de la identitat religiosa. Quan postsecular s'entén que ho hem superat, no, en absolut, no ho hem superat.

És bo tornar a pensar el lloc de la religiositat en el món contemporani aprenent lliçons d'humiliació que han generat ressentiment, una cosa és la separació entre Església i Estat pot ser una gran conquesta però no pot ser marginant ni humiliant. I crec que algunes maneres de tractar el tema religiós han estat humiliants en nom de l'Estat de Dret. Hi ha un altre referent, el filòsof jueu, Avishai Margalit, ell té un llibre que es diu "La societat decent" que reivindica la decència i la distingeix de la justícia no perquè la societat decent no vulgui la justícia, sinó perquè a vegades podem tenir societats justes des de el punt de vista liberal, de dret, que no han estat decents. I l'exemple que posa és com han tractat als grups religiosos i com els grups religiosos no han incorporat la seva justícia dins seu. Per exemple la discriminació de la dona en el àmbit d'algunes religions, quasi totes, no és decent ni justa.

I la societat justa al marginar-les s'han desentès d'aquesta injustícia en el si de les religions. Són reflexions que cal fer amb molta calma, ens hem de preparar per al bon tarannà dialògic. Si el diàleg ha de ser autèntic, i no políticament correcte, una expressió que ha esdevingut cínica en comptes de cívica, crec que hauríem de lligar l'autenticitat de totes les parts amb una conversa filosòfico-ètica religiosa que ens transformi a tots.

**P. Des de l'ètica hi ha algun missatge per prevenir els casos de corrupció i la sensibilitat que la societat té cap a ells?**

R. Els que treballem en ètica hem de ser optimistes perquè creiem en la transformació de la societat i per tant veiem l'altra cara de la moneda. Ara els casos de corrupció surten. Jo no crec que ara hi hagi més corrupció sinó que som més conscients i la descobrim més en ser més conscients. I això nos ens hauria d'abocar en un pessimisme de dir que això és naturalesa humana, és a dir que l'ésser humà porta el mal a dintre, com diuen els luterans o els calvinistes, jo crec que aquesta consciència més clara de què això no està bé i que s'han de posar mecanismes preventius per evitar-la i per descobrir-la, ens hauria de deixar clar dues coses. La primera és que no hi ha d'haver impunitat i que és bo que continuem perseguint-la, descobrint-la i posant-ho cada vegada més difícil amb millors lleis i judicis contra els corruptes, més efectives, més proporcionals als càstigs sense que impliqui caure en venjança i ressentiment. I l'altra lliçó és que el mal és l'altra opció de la llibertat, i que voler eradicar el mal i la corrupció per sempre i voler viure en un món angelical seria no entendre l'angoixa de la decisió i alhora el valor de la decisió, vull dir que l'opció de fer el mal sempre ha de ser perquè l'opció de fer el bé sigui autèntica.



**P. En canvi vivim cada dia en una societat que demana que no passin més. Quan hi ha una tragèdia el missatge que és dona és que allò no passi més.**

**R.** Està bé que no passi més del mateix però passarà més del mal però d'una altra manera. Potser en el futur la gent veurà això del sobre físic com a símbol de la corrupció i ja no voldrà el sobre físic, perquè ja té molta consciència del sobre, però hi haurà sobres virtuals, o altres formes de corrupteles, en les que no te n'adones i el mal juga sibil·linament per passar desapercebut. El desig de què no torni a passar és honest, és bo i farem perquè no torni a passar més del mateix. Però, la naturalesa a mi m'agrada concebre-la com a lliure i per tant amb la possibilitat de fer el mal, no m'agradaria viure en un món en el qual tothom es comportés perfectament bé i a la primera, però això podria ser símptoma d'estat policial, un món en què la gent no s'equivoca i que per tant no hi ha necessitat de perdó perquè actuem perfectament bé i podria ser símptoma d'una falta de llibertat i per tant d'autenticitat.

**P. Som nosaltres més lliures que els nostres pares o els nostres avis?**

**R.** Tenim més amplada de coses en les quals podem decidir i per tant som més lliures en algunes qüestions quotidianament importants. Això fa que les opcions siguin més extenses i més autèntiques però el parany i la paradoxa de la llibertat és que precisament perquè ho som més en extensió i en intensitat ens podem confiar i malbaratar la conquesta i per tant perdre-la per no haver lluitat per ella. Els nostres pares, els nostres avis no la tenien i lluitaven per ella. Nosaltres la tenim, potser deixem de lluitar per ella i som raptats subtilment, per mecanismes molt més sibil·lins. No hi ha claus, no hi ha gàbies. Però hi ha gàbies d'ànima, hi ha gàbies en forma de por. Per posar un exemple, els nostres pares i els nostres avis no podíem triar en ser persones religioses o no,

moltes vegades ets jugaves la vida. Un altre exemple, tenir fills o no tenir fills. La pressió social i la manca de tècniques anticonceptives no convertia en decisió casar-se i tenir fills. Aquestes qüestions tan essencials sobre el teu ideal de vida bona, lligada al religiós, i el teu ideal de família, que són decisions molt importants a la vida, nosaltres hem tingut la decisió, ells no la tenien. Ara bé, en canvi, nosaltres a vegades hem caigut en el parany de què ja som lliures i podem seure a gaudir d'ella i no hem entès que la llibertat sempre és conquesta. El sociòleg alemany Ulrich Bech escriu sobre 'La Societat del Risc'. La societat del Risc és nova, es caracteritza perquè, en ella, la probabilitat del perill no és conscient per qui està entrant en perill. Fins als nostres dies els riscos eren coneguts i un que s'embarcava a descobrir les Amèriques sabia que hi havia una possibilitat de quedar s'hi al Pacífic o l'Atlàntic. Ara anem amb unes preteses seguretats però hi ha risc. Ens menteixen amb tantes assegurances per combatre el risc, ens fa ser esclaus de la seguretat.

**P. Ara quan hi ha una cosa que ens fa patir caiem en la por més absoluta, més irracional...**

**R.** El darrer esclavatge quotidià és l'angoixa que li agafa a molta gent quan se li oblida el mòbil. Ens agafa una impaciència que et roba molt el teu temps privat perquè estàs contínuament sent envaït, se m'ha privat de la meva privacitat sense adonar-me. Aquest rapte de la teva privacitat és un atemptat contra la teva llibertat. No estic fent un discurs tecnofòbic però si ser conscients que hi ha pros i contres en tota opció que prenem.